

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามในการวิจัย

แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับโรงสีชุมชน
สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมกับโรงสีชุมชนที่ตั้งอยู่ในภูมิลำเนาของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 1 โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ท่านเลือกตามความเป็นจริง โปรดกรอกรายละเอียดลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ .....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด.....
4. อาชีพ

☐ ทำนา	☐ เลี้ยงสัตว์
☐ ค้าขาย	☐ รับจ้าง
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	
5. สถานภาพสมรส

☐ โสด	☐ แต่งงาน
☐ หม้าย	☐ หย่าร้าง
6. ท่านมีรายได้เฉลี่ยก่อนหักค่าใช้จ่ายโดยประมาณ ..... บาทต่อเดือน
7. ท่านมีภูมิลำเนาตั้งอยู่ที่ตำบล .....
อำเภอ ..... จังหวัด .....
8. ในรอบปีที่ผ่านมามีท่านทำนาหรือไม่

☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ประมาณ ..... ไร่ .....งาน
--------------------------------	---
9. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงสีชุมชนคือ

☐ ดำรงตำแหน่งกรรมการ	☐ เป็นสมาชิก
☐ รับจ้างทำงานในโรงสี	☐ รับซื้อผลผลิตจากโรงสี
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	

ส่วนที่ 2 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงสีชุมชนตามที่ท่านทราบ

10. ในตำบลที่ท่านมีภูมิลำเนาอยู่มีโรงสีชุมชน (คือโรงสีที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน) จำนวนกี่โรง และมีโรงสีเอกชน (คือโรงสีที่พ่อค้าเป็นเจ้าของ) กี่โรง โปรดระบุชื่อ

10.1 โรงสีชุมชนมีจำนวน ..... โรง คือ

- โรงสีชื่อ ..... ตั้งอยู่ที่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

- โรงสีชื่อ ..... ตั้งอยู่ที่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

- โรงสีชื่อ ..... ตั้งอยู่ที่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

10.2 โรงสีเอกชนมีจำนวน ..... โรง คือ

- โรงสีชื่อ ..... ตั้งอยู่ที่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

- โรงสีชื่อ ..... ตั้งอยู่ที่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

- โรงสีชื่อ ..... ตั้งอยู่ที่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

11. โรงสีที่ท่านจะให้ข้อมูลและความเห็นต่อไปนี้ เป็นข้อมูลของโรงสีชุมชนเพียง 1 แห่ง เท่านั้น คือ
โรงสี .....

12. ท่านทราบหรือไม่ว่าโรงสีชุมชนแห่งนี้ตั้งเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ไດ

ทราบ ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ....

ไม่ทราบ

13. นับตั้งแต่โรงสีชุมชนแห่งนี้ได้ก่อตั้งขึ้น ได้เปิดสีข้าวเป็นปกติหรือไม่อย่างไร

สีข้าวเป็นปกติทุกวัน

สีข้าวบ้างไม่สีบ้าง เปิดๆ ปิดๆ ไม่แน่นอน

ปิดกิจการแล้ว เมื่อประมาณปี พ.ศ. ....

อื่นๆ โปรดระบุ .....

14. รูปแบบการบริหารจัดการของโรงสีชุมชนนี้เป็นอย่างไร
- บริหารโดยตัวบุคคลคนเดียว
- บริหารโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง
- บริหารโดยคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก
- อื่นๆ โปรดระบุ .....
15. นับตั้งแต่โรงสีชุมชนได้ก่อตั้งขึ้นได้มีการขยายกิจการหรือไม่
- ไม่ทราบ
- มีการขยายกิจการเติบโตขึ้นมาก
- มีการขยายกิจการปานกลาง
- มีการขยายกิจการเพียงเล็กน้อย
- ไม่มีการขยายกิจการ
- อื่นๆ โปรดระบุ.....
16. ท่านทราบหรือไม่ว่าโรงสีชุมชนแห่งนี้ก่อตั้งด้วยเงินทุนจากแหล่งใด
- ไม่ทราบ
- ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งหมด
- เป็นเงินทุนของชาวบ้านที่ร่วมกันลงทุนทั้งหมด
- เป็นเงินทุนของชาวบ้านส่วนหนึ่งและรัฐบาลให้การสนับสนุนอีกส่วนหนึ่ง
- เป็นเงินทุนของชาวบ้านส่วนหนึ่งและองค์กรพัฒนาเอกชนให้การสนับสนุนอีกส่วนหนึ่ง
- อื่นๆ โปรดระบุ .....
17. ท่านทราบหรือไม่ว่าโรงสีชุมชนแห่งนี้เริ่มก่อตั้งด้วยเงินทุนเริ่มแรกจำนวนเท่าไร
- ไม่ทราบ
- ทราบ จำนวนทุนเริ่มแรกเป็นเงิน ..... บาท
18. หากเป็นการร่วมลงทุนระหว่างชาวบ้านกับรัฐหรือองค์กรจากภายนอกชุมชนแล้ว การลงทุนมีสัดส่วนอย่างไร
- ไม่ทราบ
- ชาวบ้านลงทุน..... ส่วน : เงินช่วยเหลือจากรัฐหรือองค์กรจากภายนอก.....ส่วน
- อื่นๆ โปรดระบุ .....
19. ปัจจุบันโรงสีมีเงินทุนที่เป็นเงินสดสะสมอยู่จำนวน..... บาท
20. ผลกำไรของโรงสีชุมชน โดยเฉลี่ยต่อปีมีจำนวนเท่าไร
- ไม่ทราบ
- มีกำไร ..... บาท
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

21. เมื่อเริ่มก่อตั้งโรงสีชุมชนมีจำนวนสมาชิกประมาณเท่าไร
 ไม่ทราบ   ทราบ มีจำนวน ..... คน
22. ปัจจุบัน สมาชิกของโรงสีชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง
 ไม่ทราบ
 เพิ่มขึ้น ขณะนี้มีจำนวนสมาชิกรวม ..... คน
 ลดลง ขณะนี้มีสมาชิกเหลืออยู่จำนวน ..... คน
23. ที่ผ่านมากการบริหารงานในโรงสีชุมชนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกันหรือไม่
 ไม่ทราบ
 ไม่เคยมีการเลือกตั้ง
 เคยมีการเลือกตั้งบ้างแต่ไม่แน่นอน
 มีการเลือกตั้งเป็นประจำตามกำหนด ..... ปี
24. คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งอย่างไร
 ไม่ทราบ   1 ปี
 2 ปี   3 ปี
 4 ปี   อื่นๆ โปรดระบุ.....
25. ในการทำงานของโรงสีชุมชนมีการออกระเบียบ / กฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่
 ไม่ทราบ   ไม่มี   มี
26. รูปแบบการบริหารหลักของโรงสีชุมชนใช้รูปแบบวิธีการบริหารแบบใด
 ไม่ทราบ
 บริหารโดยบุคคลเดียว
 บริหารโดยคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกโดยสมาชิกของโรงสีชุมชน
 บริหารโดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
 ให้สัมปทานแก่เอกชนไปดำเนินการแล้วแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน
 อื่นๆ โปรดระบุ .....
27. มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกและประชาชนนำข้าวเปลือกมาสีที่โรงสีชุมชนหรือไม่
 ไม่ทราบ
 ไม่เคยเลย
 มีบ้างแต่น้อยครั้งมาก
 มีการประชาสัมพันธ์เป็นประจำ
 อื่นๆ โปรดระบุ .....

28. หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนของท่านจัดการอย่างไรกับข้าวที่เก็บเกี่ยวได้นั้น

- ไม่ทราบ
- เก็บเกี่ยวข้าวได้เท่าไรขายให้พ่อค้าทั้งหมดแล้วซื้อข้าวสารมากิน
- เก็บข้าวที่ปลูกได้ทั้งหมดไว้กินโดยไม่ขายให้พ่อค้าเลย
- เก็บข้าวที่ปลูกได้ไว้กินส่วนหนึ่งและขายให้พ่อค้าส่วนหนึ่ง
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

29. ตามความเป็นจริงในทุกวันนี้ ภายหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้ว ท่านใช้เวลาอย่างไรที่สร้างประโยชน์สูงสุดกับตัวท่านและครอบครัว

- ขายข้าวให้หมด แล้วใช้เวลาที่เหลือไปหารายได้อื่นเพื่อนำเงินมาซื้อข้าวสารกิน
- ใช้เวลาเป็นธุระในการเก็บข้าวไว้สีกิน แล้วใช้เวลาที่เหลือทำงานหารายได้ใกล้ๆ แล้วย่าน
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

30. ตามที่ท่านทราบ คณะกรรมการของโรงสีชุมชนมีการจัดการกับปลายข้าว และรำข้าว ที่ได้จากระบวนการสีข้าวของโรงสีชุมชนแห่งนี้ อย่างไร

- ไม่ทราบ
- มีการขายหมากปลายข้าวและรำข้าวให้แก่คนในชุมชนหรือสมาชิกของโรงสีไปเลี้ยงสัตว์
- มีการขายหมากปลายข้าวและรำข้าวให้แก่พ่อค้าเพื่อนำไปขายต่ออีกทอด
- มีการขายปลายข้าวและรำให้พ่อค้าบางส่วนและขายให้คนในชุมชนหรือสมาชิกบางส่วน
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

31. คณะกรรมการของโรงสีชุมชนมีการจัดการกับแกลบที่เกิดจากการสีข้าวของโรงสีชุมชนอย่างไร

- ไม่ทราบ
- ทั้งหมดขายให้แก่คนในชุมชนหรือสมาชิกของโรงสีชุมชน
- ทั้งหมดขายหมากแก่พ่อค้า
- ขายให้แก่พ่อค้าบางส่วนและขายให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนหรือสมาชิกบางส่วน
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

32. ปัญหาที่โรงสีชุมชนต้องประสบและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน คือ (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)

- ไม่ทราบ
- สมาชิกไม่ให้ความสนใจและไม่เข้ามามีส่วนร่วม
- ผู้นำในชุมชนไม่เสียสละที่จะเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการโรงสี
- โรงสีประสบกับภาวะขาดทุน
- ไม่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการเลย
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

33. โรงสีชุมชนแห่งนี้มียุ่งฉาง หรือไม่

- ไม่ทราบ
- ไม่มี
- มี สามารถเก็บข้าวเปลือกได้จำนวน ..... เกวียน
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

34. โรงสีชุมชนแห่งนี้มีลานตากข้าว หรือไม่

- ไม่ทราบ
- ไม่มี
- มี
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

ตอนที่ 2 โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็นเพียงความเห็นเดียวในแต่ละข้อที่ท่านพิจารณาว่าตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. โรงสีชุมชนมีประโยชน์ต่อสมาชิกและคน ในชุมชนของท่าน					
2. โรงสีชุมชนต้องเกิดจากการช่วยเหลือตัวเอง ของชุมชนจึงจะประสบความสำเร็จ					
3. โรงสีชุมชนจะต้องเกิดจากการช่วยเหลือของ บุคคลและองค์กรภายนอกเท่านั้นจึงจะ ประสบผลสำเร็จ					
4. โรงสีชุมชนต้องเกิดจากการช่วยเหลือตัวเอง กับการช่วยเหลือจากภายนอกด้วยจึงจะ ประสบความสำเร็จ					
5. ความเสียสละของผู้นำชุมชนมีส่วนสำคัญ อย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการประกอบกา รของโรงสีชุมชน					
6. การบริหารโรงสีชุมชนโดยมีคณะกรรมการ มาจากการเลือกตั้งตามวาระมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จในการประกอบกา รของโรงสี ชุมชน					
7. กฎระเบียบข้อบังคับมีส่วนสำคัญต่อ ความสำเร็จในการประกอบกา รของโรงสี ชุมชน					
8. การรายงานผลการบริหารงานให้สมาชิกและ ประชาชนได้รับทราบเป็นประจำมีส่วน สำคัญต่อความสำเร็จในการประกอบกา รของโรงสีชุมชน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9. เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วขายข้าวเปลือกทั้งหมดให้พ่อค้าเพื่อใช้เวลาที่เหลือไปรับจ้างหาเงินมาซื้อข้าวสารกินคุ้มกว่าเสียเวลามาตากและเก็บข้าวเปลือกเพื่อมาสีกินเอง					
10. การบริการของโรงสีชุมชนไม่ดีเท่ากับโรงสีเอกชน					
11. โรงสีชุมชนจะสามารถยืนอยู่ได้ต้องมีเครือข่ายกับโรงสีชุมชนในท้องที่อื่นๆ ด้วย					
12. ผู้บริหารโรงสีชุมชนแข่งขันกับโรงสีของพ่อค้าได้ยากเพราะมีความรู้ความสามารถน้อยกว่าพ่อค้า					
13. โครงการโรงสีชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี					
14. โครงการโรงสีชุมชนกำจัดพ่อค้าคนกลางที่มาซื้อข้าวเปลือกไปสีเป็นข้าวสารขายราคาแพง					
15. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิกประหยัดขึ้น มีเงินเหลือเก็บ					
16. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ดีขึ้น					
17. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิกมีความรู้กระบวนการเอารอดเอาเปรียบของระบบสังคมที่มีมายาวนาน					
18. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิกมีความสามารถด้านบริหารจัดการ					
19. โครงการโรงสีชุมชนเป็นการฝึกผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพสูงขึ้น					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
20. โครงการโรงสีชุมชนจะช่วยฝึกฝนให้สมาชิก มีนิสัยทำงานรวมกลุ่มและเห็นแก่ส่วนรวม					
21. โครงการโรงสีชุมชนเป็นการสร้างวัฒนธรรม ประชาธิปไตย					
22. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิก เกิดทางเลือกใหม่					
23. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิกสามารถ ที่จะต่อยอดไปสู่ธุรกิจอื่น					
24. โครงการโรงสีชุมชนทำให้สมาชิกได้เข้าใจ ต่อแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของ ในหลวงมากขึ้น					
25. แม้ข้าพเจ้าจะพึงพอใจต่อโครงการโรงสี ชุมชนแต่ก็เชื่อว่าภายใต้ระบบทุนนิยมที่ โรงสีชุมชนต้องแข่งขันกับโรงสีของนายทุน โอกาสที่โครงการโรงสีชุมชนจะประสบ ความสำเร็จเป็นไปได้ยาก					

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของโรงสีชุมชน

คำแนะนำ โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็นเพียงความเห็นเดียวในแต่ละข้อที่ท่านพิจารณาว่าตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านมีความพึงพอใจในที่มาของคณะกรรมการ โรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
2. ท่านมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านมีความพึงพอใจในความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการมากน้อยเพียงใด					
4. ท่านมีความพึงพอใจในการได้มาของกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
6. ท่านมีความพึงพอใจในรูปแบบและวิธีการดำเนินงานของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
7. ท่านมีความพึงพอใจในการให้บริการสีข้าวของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
8. ท่านมีความพึงพอใจในการให้บริการขายรำ แกลบและปลายข้าวมากน้อยเพียงใด					
9. ท่านมีความพึงพอใจในความรวดเร็วในการให้บริการของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
10. ท่านมีความพึงพอใจในความสะอาดสบายที่ได้รับจากการให้บริการของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. ท่านมีความพึงพอใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
12. ท่านมีความพึงพอใจในเงินปันผลตามสัดส่วนหุ้นของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
13. ท่านมีความพึงพอใจในส่วนลดที่ได้จากการนำข้าวเปลือกไปสีกับโรงสีชุมชนมากขึ้นกว่าคนอื่นมากน้อยเพียงใด					
14. ท่านมีความพึงพอใจในสิทธิประโยชน์ที่โรงสีชุมชนจัดให้กับสมาชิก(นอกจากเงินปันผลตามสัดส่วนหุ้น) มากน้อยเพียงใด					
15. ท่านมีความพึงพอใจในระบบการจัดการด้านการเงินของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
16. ท่านมีความพึงพอใจในผลกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการของโรงสีชุมชนในแต่ละปีมากน้อยเพียงใด					
17. ท่านมีความพึงพอใจในความสามัคคีในชุมชนเมื่อโรงสีชุมชนได้ดำเนินงานไปแล้วมากน้อยเพียงใด					
18. ท่านมีความพึงพอใจในผลงานที่ช่วยเหลือชุมชนด้านอื่น ๆ นอกจากการสีข้าวเปลือกของโรงสีชุมชนมากน้อยเพียงใด					
19. ท่านมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงานของโรงสีชุมชนที่มีต่อเศรษฐกิจภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
20. ท่านมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงานของโรงสีชุมชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมากน้อยเพียงใด					

ข้อคิดเห็นอื่นๆ ต่อการดำเนินงานของโรงสีชุมชน.....

.....

.....

.....

.....

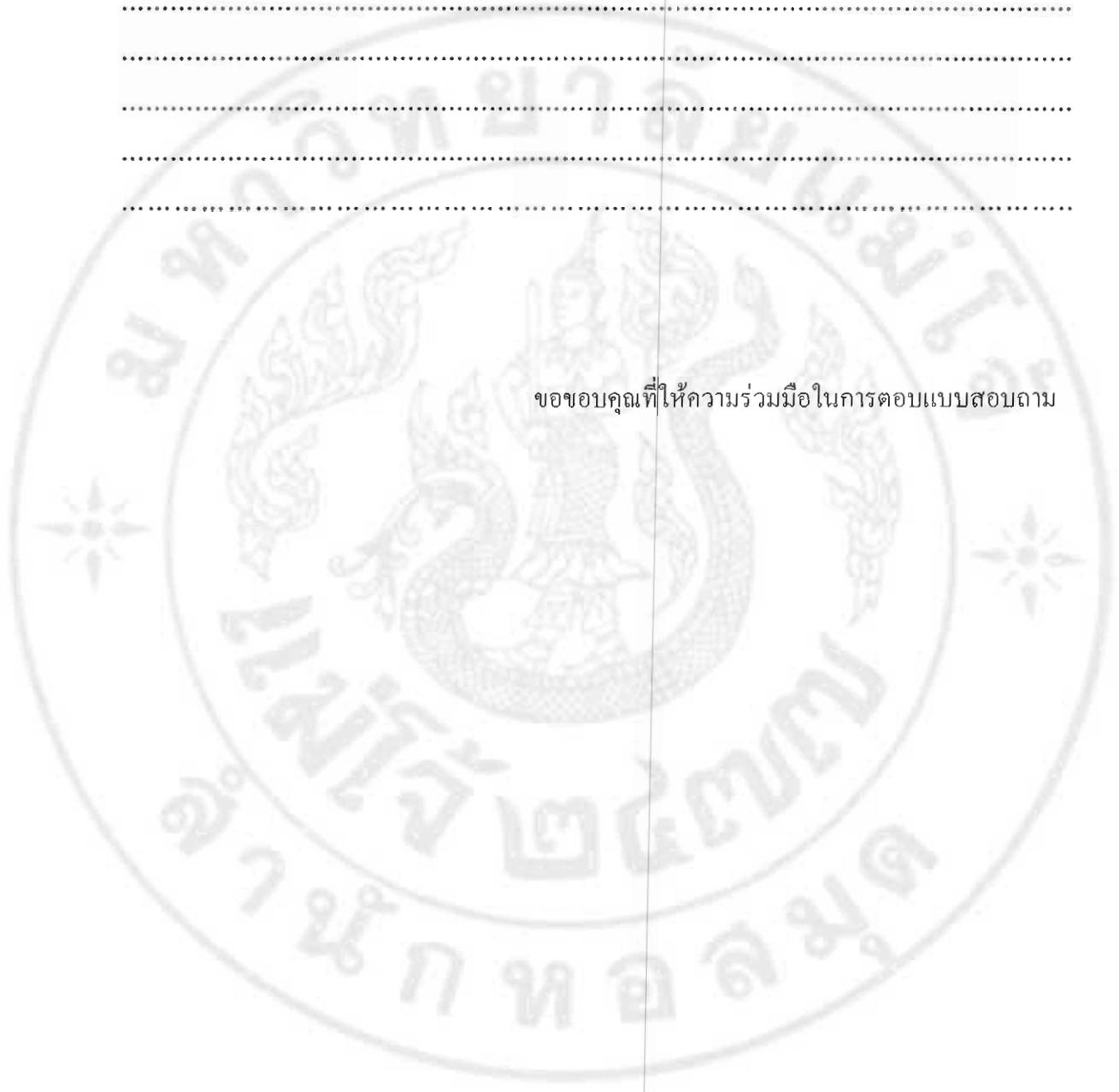
.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายการประชุมเชิงปฏิบัติการ
การสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

ภาพ 1 โรงสีชุมชนบ้านฝางน้อย หมู่ที่ 9 ตำบลโพหนอง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นตัวอย่างความสำเร็จของโรงสีชุมชนขนาดเล็กที่มีเป้าหมายเพียงสีข้าวกินในชุมชน ตั้งขึ้นด้วยทุนของชุมชน โดยมีปัจจัยสำคัญคือผู้นำมีจิตสำนึกทางชนชั้น เคยร่วมเดินขบวนเรียกร้องขอความเป็นธรรมและเคยมีองค์กรเอกชนมาร่วมสร้างจิตสำนึกชุมชน

ภาพ 2 โรงสีชุมชนศูนย์สาธิตกองทุนหมู่บ้านโนนคำ ตำบลเมืองไพร อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตัวอย่างความสำเร็จของโรงสีชุมชนที่เกิดจากจิตสำนึกของชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นโรงสีขนาดกลาง มีเป้าหมายการผลิตเพื่อรับจ้างสีข้าวให้ชุมชนกินเท่านั้น และไม่ได้ใช้ทุนของราชการโดยตรง แต่พัฒนาทุนจากร้านค้าชุมชนซึ่งมักจะพบในพื้นที่ภาคอีสานที่ส่วนหนึ่งยังดำรงวิถีการผลิตเพื่อบริโภคอยู่

ภาพ 3 โรงสีชุมชนตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างความสำเร็จของโรงสีชุมชนที่ได้งบประมาณจากราชการ โดยมีปัจจัยสำคัญคือมีวัตถุดิบเพียงเพื่อสีข้าวให้ชุมชนกิน ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา อยู่ห่างไกลและยังดำรงวิถีการผลิตเพื่อบริโภคอยู่ และที่สำคัญคือมีผู้นำชุมชนที่มีจิตสำนึก ได้รับอิทธิพลความคิดจากโรงสีชุมชนชมรมรักษ์ธรรมชาติที่อำเภอกุศุม

ภาพ 4 ชาวไทยภูเขานำข้าวมาสีที่โรงสีชุมชนตำบลเมืองนะ แสดงความพึงพอใจต่อการทำงานของโรงสีชุมชนกับผู้วิจัย

ภาพ 5 ผู้วิจัยประชุมร่วมกับสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองงาย และกรรมการ ทราบว่าที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะสภาพชุมชนเปลี่ยนแปลงแล้ว และเป็นการก่อสร้างเพื่อให้เป็นไปตามโครงการของราชการเท่านั้น

ภาพ 6 โรงสีชุมชนกลุ่มชนาการน้ำใจ หมู่ 7 ตำบลทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เป็นกิจการครบวงจร มีเครื่องสีข้าว และมีเครื่องจักรผลิตอาหารสัตว์ เป้าหมายทางการผลิต คือ ทั้งสีข้าวให้ชุมชนกินและขาย ร้าและปลายข้าวนำมาผลิตอาหารสัตว์ด้วย โดยราชการลงทุนให้

ภาพ 7 ผู้วิจัยประชุมร่วมกับกรรมการและสมาชิกโรงสีชุมชนธนาคารน้ำใจ โรงสีจะเปิดสีข้าวให้สมาชิกเฉพาะต้นฤดูการผลิต หลังจากนั้นจะปิดเพราะขาดเงินทุนซื้อข้าวเปลือกมาสี แต่กลับมีงบประมาณ

ภาพ 8 โรงสีป่าคำ หมู่ที่ 9 ตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ป้าคำและสามีสร้างโรงสีด้วยเงินกู้เป็นตัวอย่างความสำเร็จของชาวนายากจนที่สร้างฐานะด้วยความขยันหมั่นเพียร อยู่ตำบลเดียวกับโรงสีชุมชนกลุ่มธนาคารน้ำใจที่ราชการให้ความช่วยเหลือแต่กลับเฉื่อยชา

ภาพ 9 โรงสีนายจรัส คำธรา หมู่ที่ 3 บ้านด้า ตำบลหนองหนาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นโรงสีเอกชนขนาดเล็กอีกแห่งหนึ่งที่ประสบความสำเร็จจากการช่วยเหลือตัวเอง

ภาพ 10 โรงสีชุมชนชมรมรักมิตรธรรมชาติ ตำบลนาโส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยหารือกับกรรมการเป็นตัวอย่างความสำเร็จของโรงสีชุมชนขนาดใหญ่ที่เกิดจากจิตสำนึกของชุมชนโดยใช้เงินทุนของชุมชนเองในการเริ่มต้น เมื่อเข้มแข็งราชการจึงเข้ามาช่วยเหลือ มีกลยุทธ์ในการบริหารงานที่หลากหลาย แต่มีผลกำไรน้อยเพียงระหว่างร้อยละ 1-3 ต่อปี

ภาพ 11 ผู้วิจัยพักแรมที่บ้านผู้ใหญ่มั่น สามสี แกนนำโรงสีชุมชนชมรมรักษ์ธรรมชาติ และแลกเปลี่ยนความเห็นตัวต่อตัว

ภาพ 12 เอกสารเผยแพร่ขายเครื่องจักรโรงสีแบบครบชุดของบริษัทแห่งหนึ่ง ที่ระบุชัดว่าเป็นเครื่องจักร โรงสีชุมชน เป็นหลักฐานตัวอย่างหนึ่งที่ใช้ให้เห็นว่าการเกิดโรงสีชุมชนตามนโยบายของรัฐนั้นจะเกิดความสำเร็จมากน้อยเพียงไรยังเป็นปัญหา แต่ที่ประสบความสำเร็จแน่ ๆ คือ ประโยชน์ของพ่อค้าที่เกะติดและส่งเสริมนโยบายนี้

FISH SAUCE
หิวน้ำปลาแท้
ฉีกไห้
ผลิตจากปลาสร้อย

INGREDIENTS :
JULIEN'S MUD CARP, WATER, SALT

ศูนย์อำเภอพิบูลย์
กลุ่มสตรีพัฒนา หมู่ 6
ตลาดบ้านต๊อ อ.พิบูลย์ จ.อยุธยา
โทรศัพท์ (035) 391127-128

ผลิตกันที่พัฒนา
รับรองคุณภาพโดย แม่กับขอ
สนับสนุนโดยสำนักงานพัฒนา

ส่วนประกอบที่สำคัญโดยประมาณ

ปลาสร้อย	70%
เกลือทะเล	30%
วิตามินบี 12 และวิตามินซี	ตามธรรมชาติ

ปริมาณสุทธิ 725 มล.³ CONTENT 725 C.C.

PRODUCT OF THAILAND

ภาพ 13 สินค้าในท้องตลาดที่พบเห็นทั่วไปที่ติดฉลากแสดงตนว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนในโครงการของราชการที่ประสบความสำเร็จ ส่วนมากเป็นกิจการของเอกชน ดังตัวอย่างฉลากน้ำปลานี้เป็นกิจการส่วนตัวของนางกิมชอ มิใช่ของกลุ่มสตรีพัฒนาที่ปรากฏในฉลาก

ภาคผนวก ก
รายชื่อโรงสีชุมชนที่ผู้วิจัยประชุมเก็บข้อมูล
โดยแยกภาค จำนวน 82 โรง

รายชื่อโรงสีชุมชนที่ผู้วิจัยประชุมเก็บข้อมูล โดยแยกตามภาค

รายชื่อโรงสีชุมชนเขตภาคเหนือ

1. โรงสีชุมชนบ้านผาลาด หมู่ที่ 10 ตำบลงาว อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย
2. โรงสีชุมชนบ้านป่าตะงาว หมู่ที่ 9 ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
3. โรงสีชุมชนฟาร์มสัมพันธ์กิจ หมู่ที่ 1 ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. โรงสีชุมชนเทศบาลตำบลเมืองงาย บ้านใหม่ หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
5. โรงสีชุมชนตำบลเมืองนะ หมู่ที่ 4 บ้านโละป่าหาร ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
6. โรงสีชุมชนกลุ่มธนาคารน้ำใจ หมู่ที่ 7 บ้านท่าสองท่า ตำบลท่าปลาตุ๊ก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
7. โรงสีชุมชนบ้านท่าวังโปร่ง หมู่ที่ 2 ตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
8. โรงสีชุมชนตำบลดงเดือย หมู่ที่ 7 บ้านดอนสำโรง ตำบลดงเดือย อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
9. โรงสีชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำไร่ท่างาม หมู่ที่ 4 ตำบลท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก
10. โรงสีชุมชนหนองพระ หมู่ที่ 11 บ้านสะเคาใต้ ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
11. โรงสีชุมชนพันชาติ หมู่ที่ 7 ตำบลพันชาติ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
12. โรงสีชุมชนตำบลกุ่มบ้านอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
13. โรงสีชุมชนบ้านบัวยาง หมู่ที่ 9 บ้านบัวยาง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร
14. โรงสีชุมชนตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร
15. โรงสีชุมชนบ้านห้วยตะโก หมู่ที่ 9 อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์
16. โรงสีชุมชนตำบลหนองหลวง อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
17. โรงสีชุมชนตำบลวังใหญ่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองสระ ตำบลวังใหญ่ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
18. โรงสีชุมชนตำบลหนองกระเจา อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

รายชื่อโรงสีชุมชนเขตภาคอีสาน

19. โรงสีชุมชนตำบลคงใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
20. โรงสีชุมชนตำบลกระซอน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
21. โรงสีชุมชนสหกรณ์เกษตรพิมายจำกัด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
22. โรงสีชุมชนบ้านปอภาร หมู่ที่ 7 ตำบลปอภาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
23. โรงสีชุมชนกองทุนบ้านไต้ หมู่ที่ 5 ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
24. โรงสีชุมชนศูนย์สาธิตกองทุนหมู่บ้านโนนคำ หมู่ที่ 6 ตำบลเมืองไพร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
25. โรงสีชุมชนบ้านจันทร์สว่าง หมู่ที่ 5 ตำบลอุเม้า อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
26. โรงสีชุมชนบ้านมะกอก หมู่ที่ 12 ตำบลอุเม้า อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
27. โรงสีชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำนาพระลับ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
28. โรงสีข้าวกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กนช.) โลกกลาง หมู่ที่ 8,12 บ้านโลกกลาง ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
29. โรงสีชุมชนเทศบาลบ้านวังแก้ง ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
30. โรงสีชุมชนบ้านฝางน้อย หมู่ที่ 9 ตำบลโพหนอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
31. โรงสีชุมชนบ้านฝักเหลี่ยม ตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
32. โรงสีชุมชนบ้านทุ่งไชย ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
33. โรงสีชุมชนบ้านหนองทับม้า ตำบลเสนางนิคม อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
34. โรงสีชุมชนสหกรณ์เสนางนิคม อำเภอเสนางนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ
35. โรงสีชุมชนบ้านโคกสว่าง ตำบลนาฝือ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
36. โรงสีชุมชนบ้านโคกกรอก หมู่ที่ 3 บ้านโคกพัฒนา หมู่ที่ 12 ตำบลนาฝือ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
37. โรงสีกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านโคกสว่าง ตำบลนาฝือ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
38. โรงสีชุมชนหมู่ที่ 1 ตำบลละเหย อำเภอเมืองอำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ
39. โรงสีชุมชนบ้านโนนยาง หมู่ที่ 2 ตำบลคงบัง อำเภอเมืองอำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ
40. โรงสีชุมชนตำบลหนองบัว หมู่ 10 อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
41. โรงสีข้าวชุมชนบ้านสำโรง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองบัวทอง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
42. โรงสีข้าวชุมชนราษฎร์บูรณะ หมู่ที่ 16 หมู่บ้านรัตนบุรี ตำบลรัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
43. โรงสีชุมชนสหกรณ์การเกษตรชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

44. โรงสีข้าวชุมชนบ้านโนนม่วง หมู่ที่ 17 ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์
45. โรงสีชุมชนตำบลพรหมเทพ หมู่ที่ 15 บ้านโนนแคน ตำบลพรหมเทพ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดสุรินทร์
46. โรงสีชุมชนชมรมรักษัธรรมชาตีกุ่มเกษตรกรทำนาบ้านนาโสี ตำบลนาโสี อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
47. โรงสีชุมชนบ้านคอนหวาย อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร
48. โรงสีชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านบากเรือ ตำบลบากเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

รายชื่อโรงสีชุมชนเขตภาคกลาง

49. โรงสีข้าวชุมชนพระราชทานตำบลบ้านหลวง หมู่ที่ 6 บ้านโคกจุฬา ตำบลบ้านหลวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
50. โรงสีชุมชนร่วมใจตำบลนาคู หมู่ที่ 4 ตำบลนาคู อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
51. โรงสีชุมชนตำบลบางหลวง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
52. โรงสีชุมชนตำบลพิศเพียน หมู่ที่ 1 อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
53. โรงสีชุมชนตำบลโรงช้าง หมู่ที่ 3 อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
54. โรงสีชุมชนตำบลบางประแดง หมู่ที่ 7 ตำบลบางประแดง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
55. โรงสีชุมชนตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
56. โรงสีชุมชนตำบลอุทัย หมู่ที่ 10 อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
57. โรงสีชุมชนบ้านเต่าเต่า หมู่ที่ 4 ตำบลเต่าเต่า อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
58. โรงสีชุมชนตำบลเสาชง หมู่ที่ 2 ตำบลเสาชง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
59. โรงสีชุมชนตำบลปากจั่น หมู่ที่ 2 ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
60. โรงสีชุมชนบ้านหนองหล่ม หมู่ที่ 4 ตำบลสามเมือง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
61. โรงสีชุมชนตำบลบ้านแพรก หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านแพรก อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รายชื่อโรงสีชุมชนเขตภาคตะวันออก

62. โรงสีชุมชนบ้านท่าตะเภา ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดตราด
63. โรงสีชุมชนบ้านหนองคันทรัง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองคันทรัง อำเภอเมือง จังหวัดตราด
64. โรงสีชุมชนตำบลหนองโสน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดตราด
65. โรงสีชุมชนตำบลนามแดง หมู่ที่ 7 ตำบลนามแดง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
66. โรงสีชุมชนตำบลบางเตย หมู่ที่ 11 ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
67. โรงสีชุมชนบ้านบางต้นไทร หมู่ที่ 8 ตำบลบางกระเจ็ด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
68. โรงสีชุมชนตำบลเกาะขนุน หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม
จังหวัดฉะเชิงเทรา
69. โรงสีชุมชนสี่ข้าวปลอดภัยตำบลบางโรง ตำบลบางโรง อำเภอ
จังหวัดฉะเชิงเทรา
70. โรงสีกองทุนเทพราช หมู่ที่ 2 ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
71. โรงสีชุมชนวัดปากช่อง หมู่ที่ 3
72. โรงสีชุมชนบ้านขุนซ่อง ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี
73. โรงสีรำพัน ตำบลรำพัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
74. โรงสีข้าวกลุ่มทำนาคคลองปูน หมู่ที่ 3 บ้านคลองปูน ตำบลคลองปูน อำเภอแกลง
จังหวัดระยอง
75. โรงสีชุมชนหมู่บ้านมะจั่ว หมู่ที่ 8 ตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง
76. โรงสีชุมชนบ้านหนองตะพาน หมู่ที่ 2 ตำบลหนองตะพาน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

รายชื่อโรงสีชุมชนเขตภาคใต้

77. โรงสีชุมชนบ้านสระกำ หมู่ที่ 5 ตำบลสายหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
78. โรงสีชุมชนบ้านกลาง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
79. โรงสีชุมชนบ้านการะเกด ตำบลการะเกด อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
80. โรงสีชุมชนบ้านหน้าควน หมู่ที่ 6 ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง
81. โรงสีชุมชนบ้านหัวควน หมู่ที่ 1 ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
82. โรงสีชุมชนบ้านนอกทุ่ง หมู่ที่ 9 ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ภาคผนวก ง
รายชื่อโรงสีเอกชนและวิสาหกิจชุมชนอื่น
ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาประกอบ
จำนวน 10 โรง

รายชื่อโรงสีเอกชน

1. โรงสีนายจรัส คำธารา บ้านถ้ำ หมู่ที่ 3 ตำบลหนองหนาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. โรงสีป่าคำ ตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ที่ 9 บ้านสีทรายมูล ตำบลท่าปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
3. โรงสีชาวเขาบ้านมังกัวะ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่จันทร์ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
4. โรงสีนายเส็ง หรือนายประสาท ปานอุดมลักษณ์ บ้านคร่อเรียงราย ตั้งอยู่เลขที่ 22 หมู่ที่ 4 ตำบลพนมเศษ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
5. โรงสี ส.สินทวี และโรงสีสินทวีการเกษตร ตั้งอยู่เลขที่ 32 หมู่ที่ 15 ตำบลลำโรง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
6. โรงสีนายภู แป้นสิริ ตั้งอยู่เลขที่ 23 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าไม้ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
7. โรงสีนายมนัส ตำบลหนองกระเจา อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

รายชื่อวิสาหกิจชุมชน

8. วิสาหกิจชุมชน “กลุ่มจักสานผักตบชวา” หมู่ 7 บ้ายอ้อย ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
9. วิสาหกิจชุมชน “กลุ่มผลิตภัณฑ์น้ำปลาเต้าเจี้ยว ปลาร้ากระป๋อง” หมู่ 3 ตำบลน้ำเค็ม อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
10. กิจการของนางกิมซอ กลุ่มสตรีพัฒนา หมู่ 6 ตำบลลาดน้ำเค็ม อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาคผนวก จ
บทสัมภาษณ์กรรมการ
โรงสีชุมชนสหกรณ์เกษตรพิมาย
และโรงสีชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำนาปากเรือ

บทสัมภาษณ์กรรมการโรงสีชุมชนสหกรณ์เกษตรพิมาย

(สัมภาษณ์เมื่อวันอังคาร ที่ 10 สิงหาคม 2547)

โรงสีชุมชนสหกรณ์เกษตรพิมาย จำกัด ตั้งอยู่ที่ จำกัด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นโรงสีชุมชนขนาดใหญ่ที่มีการจัดการอย่างมีระบบและมีประวัติการดำเนินงานนานประมาณ 20 ปี มีสมาชิกมากถึงกว่า 9,000 ครอบครัว ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากองค์กรใจกล้าจากญี่ปุ่น และได้รับการสนับสนุนจากภาคการเมืองทั้งด้านเงินทุน ด้านวิชาการ และอาศัยความสัมพันธ์ทางการเมืองในการบุกเบิกตลาด จึงนับได้ว่าเป็นโรงสีที่ถือได้ว่าเป็นต้นแบบโรงสีชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมสูงสุดที่ควรใช้เป็นตัวอย่งในการศึกษา และจากการนั่งสนทนากับกรรมการโดยเฉพาะประธานโรงสีหลายสมัยอย่างนายอยู่ สมานมิตร ที่ถือได้ว่าเป็นบุคคลตัวอย่างที่พัฒนาจากผู้ใหญ่บ้านอาชีพชาวนาไม่มีการศึกษาจนกลายเป็นนักบริหารและนักวิชาการที่ได้รับเชิญไปบรรยายหลายแห่งทั้งในสถานศึกษาและการประชุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่เป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อว่าโรงสีที่มีความพร้อมและเป็นต้นแบบที่สังคมเชื่อมั่นกลับต้องประสบกับปัญหามากมายในการแข่งขันกับโรงสีเอกชนในระบบทุนนิยมจนไม่อาจจะประกอบตัวประกอบธุรกิจหากำไรจากธุรกิจข้าวได้แล้วในวันนี้ โดยกรรมการโรงสีได้ยอมรับความจริงว่าวันนี้รายได้หลักของโรงสีที่นำมาเลี้ยงพนักงานและกิจการมิใช่รายได้ที่เกิดจากการทำธุรกิจค้าข้าว หากแต่รายได้หลักกว่าร้อยละ 60 มาจากการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ โดยกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) แล้วนำไปปล่อยต่อให้แก่สมาชิกสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าจากเจตนาดีในการดำเนินกิจการสหกรณ์เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรก็ต้องกลับกลายเป็นผู้ทุจริตเกษตรกรสมาชิกของตนเอง ด้วยเหตุเพราะไม่มีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพที่จะสามารถแข่งขันกับโรงสีของเอกชนในระบบทุนนิยมได้ ซึ่งเป็นผลจากข้อบังคับทางกฎหมายและระบบคิดแนวเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ดังจะให้เห็นจากถ้อยคำที่ถอดจากเทปการสนทนากับนายอยู่ สมานมิตร และนางขนิษฐา บวขสันเทียะ ผู้จัดการโรงสีชุมชนสหกรณ์เกษตรพิมายในประเด็นสำคัญดังนี้

นางขนิษฐา บวขสันเทียะ : การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐก็มีส่วนเพราะเราเองเข้าร่วม (ผู้จัดการสหกรณ์) โครงการกับทางใจกล้า โดยใจกล้าเข้ามาช่วยดู ทางกรมส่งเสริมเองก็ช่วยเรื่องเงินทุน โดยโรงแรกกรมส่งเสริมสหกรณ์ร่วมกับใจกล้าให้การสนับสนุนเงินทุนจัดสร้างเป็นโรงสีขนาดสีได้ 24 ตันต่อวัน โดยจัดสร้างเมื่อกว่าสิบปีมาแล้ว

- นายอยู่ สมานมิตร : เริ่มต้นผมมีสมาชิก 3,000 กว่าครอบครัว ปัจจุบันมี 9,000 กว่าครอบครัว ขณะนั้นมีปัญหาว่าทำอะไรจะแก้ปัญหาการเกษตรตกต่ำได้..... ก็ถามสมาชิกในขณะนั้นว่าเรามาสสร้างโรงสีเอาไหม ก็เริ่มสร้างโรงสีขนาด 24 เกวียนเมื่อปลายปี 2530 เป็นเงินประมาณ 4 ล้านบาทบาท สีอยู่ 3 ถึง 4 ปี ไม่ทันเราจึงระดมทุนเราเองจากสมาชิกมาขายใหม่เป็น 40 เกวียน....โดยหาสมาชิกจาก 11 ตำบล (อำเภอพิมายขณะนั้นมี 12 ตำบล)...โดยท่านกร ซึ่งเป็น ส.ส. และเป็นรัฐมนตรีเป็นผู้นำ โดยผมเป็นคนประชาสัมพันธ์ ขณะนั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นนานถึง 20 ปี ทุกคนรู้ว่าผมเป็นแกนของท่านกร การรวบรวมคนก็ได้รับความเชื่อถือจึงรวมได้ถึง 3,000 ครอบครัว แล้วเราก็ทำให้เขาเห็นด้วยด้ายด้ายด้วยมือว่าเป็นสมาชิกสหกรณ์นี้ว่าเราด้วยกันคิดร่วมกันทำร่วมรับผลประโยชน์ เวลาเอาข้าวมาขายเราก็ซื้อตามราคาตลาด ตลาดซื้อเท่าไรเราก็ซื้อเท่านั้น พอสิ้นปีนำเอาข้าวนั้นมาแปรรูปเป็นข้าวสารขายทั้งข้าวสารและข้าวเปลือกเสร็จแล้วเราก็นำมาปันผลมาเฉลี่ยคืนให้สมาชิก ตอนนั้นปันผลให้ถึง 200 บาทต่อตัน เริ่มปันผลให้เป็นปีๆ ไปเลยตั้งแต่ปีแรก
- นางชนิษฐา : ในการจัดตั้งสหกรณ์นี้ได้รวมเอาสหกรณ์ต่าง ๆ ที่มีขนาดเล็กในอำเภอนี้รวม 55 สหกรณ์ควมเข้าด้วยกัน
- นายอยู่ : เมื่อเรามีโรงสี ร้าข้าว ปลายข้าวก็มีทางไป เราทำโรงอาหารสัตว์เอง มีฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของเราเองครบวงจร สมัยมีโรงสีไม่มีโรงผสมอาหารสัตว์ร้าข้าวก็ขายไม่ออกเลย พอตั้งโรงผสมอาหารสัตว์และเลี้ยงสัตว์ ที่นี้ร้าข้าวปลายข้าวก็ไม่พอเลย และส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยง ทุกวันนี้ผมก็ให้เมียเลี้ยงไว้ทีละ 4 ตัว ประจำเป็นแบบอย่างให้สมาชิกเห็น กรมส่งเสริมสหกรณ์ให้ความช่วยเหลือโดยมีเงินกู้ให้ตามที่เราทำแผนไปโดยไม่คิดดอกเบี้ย เรียกว่ากองทุนสงเคราะห์เกษตรกร นำเงินนี้มาหมุนโดยไม่เสียดอกเบี้ยในระยะเริ่มแรก..... ปีแรกก็ได้ตลาดแมคโคร โดยท่านกรหาตลาดให้ เดียวนี้ก็ส่งข้าวประจำให้ Amway Big C ในช่วง 4-5 ปีมานี้ โดยท่านรัฐมนตรีเนวินหามาให้ ขณะที่รัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตรพอรู้ทางไป

- ก็ขายตลาดไปเรื่อย ๆ.....รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรเกือบทุกคน มาดูงานที่นี่หมด ทั้งนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ เกียรติชัย ก็มา ถวิล จันทร์ประสงค์ ก็มา.....กรรมการทำงานโดยไม่มีเงินเดือน มีแต่เบี้ยประชุม เดือนหนึ่งประชุม 2 ครั้ง ๆ ละ 200 บาท โดยครั้งแรก ๆ ที่เริ่มต้นประชุม 2 ครั้ง เบิกเบี้ยเลี้ยงได้ครั้งเดียว เดียวนี้พอมีกินแล้ว ก็เบิกได้ทุกครั้ง.....กรรมการต้องสลับเปลี่ยนกันเข้ามาช่วยดูเซ็นชื่อ, ส่วนคนงานโรงสีทำงานกะละ 8 ชั่วโมง ทำต่อกันจนถึงสว่าง ทุกคนทำงานสหกกรรมก็จ่ายค่าจ้างแรงงานตามระบบทั่วไป ต่อมาก็เกิดอุปสรรคตั้งแต่ปี 2540 เศรษฐกิจตกต่ำราคาข้าวไม่แน่นอน
- นางขนิษฐา : เมื่อก่อนเราเก็บข้าวต้นปี พอปลายปีก็ข้าวขึ้นตลอด แต่มาปี 2541 ถึง 2545 นี้ราคาข้าวไม่แน่นอน อย่างปีนี้ต้นปีราคาข้าวหอมมะลิ ราคา กิโลละ 7 บาท 8 บาท 9 บาท ทุกคนรอว่าจะถึง 10 บาท แต่ไหนได้พอปลายปีราคาตก, อย่างปี 2542 ต้นปีซื้อ 7 บาท ปลายปีเหลือ 5 บาท ข้าวเหลือ 4 ล้านกิโลกรัม ขาดทุนไป 8 ล้าน บาท แต่ทุนมีมากก็ยังไม่หมด
- นายสุชัย : แถบนี้มีโรงสีใหญ่ “เจียมเมือง” ซึ่งต้องแข่งขันซื้อข้าวกับเรา, สมาชิก สหกรณ์มี 9,000 ครอบครัวขายให้โรงสีหมด พอถ้าจะเอาข้าวจาก ไหน?
- นายอยู่ : ข้าวของเราปีหนึ่งสมาชิกต้องการขายหลายหมื่นตัน แต่เรารวบรวม ไม่ได้หมด ต้องแบ่งให้พ่อค้าด้วย ตลาดเรารวมได้ 10,000 ตัน ก็พอดีแล้ว ที่เหลือก็ขายให้พ่อค้า เราขายข้าว ปู๋ย และน้ำมัน เราก็ ไม่แข่งขันกับพ่อค้า เพราะถ้าแข่งกันก็เจ๊งแน่นอน ผมรวมดูแล้ว ผมเป็นประธาน 16 ปี มีกำไร 117 ล้าน ออกมา 2 ปี ถึงปีนี้กำไร รวม 130 ล้าน
- นายสุชัย : มีเงินสดหมุนเท่าไร?
- นางขนิษฐา : มี 32 ล้าน เหลือกำไรปีละประมาณ 50 ล้านกว่าบาท
- นายอยู่ : ปีนี้กำไรประมาณ 10 ล้าน จะปันให้สมาชิกประมาณ 7 ล้านบาท ปันกำไรประมาณ 70% กรรมการส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็น อบต. การจะเป็นกรรมการสหกรณ์นั้นจะเอารายได้ไปจุนเจือครอบครัวนั้นไม่ได้ มีแต่ผู้เสียสละจริง ๆ จึงจะอยู่ตรงนี้

- นายสุชัย : เคยมีการเปรียบเทียบการเติบโตระหว่าง โรงสีสหกรณ์นี้กับโรงสี
เจียเม็ง ในระยะเวลาเท่ากันใครเจริญเติบโตเร็วกว่ากัน?
- นายอยู่ : โรงสีเจียเม็งโตเร็วกว่าเพราะสหกรณ์ของเราอยู่กับสมาชิก เราโต
ช้า ๆ แต่มันคง ผมคิดว่าอย่างนั้น สหกรณ์ที่มันเจ็งนั่นก็เพราะตัวเอง
เข้ามาหาประโยชน์ฉวยโอกาส ผมเป็นประธานกรรมการก็ได้เท่ากับ
คนอื่นทุกคน เบี้ยเลี้ยงประชุมครั้งละ 200 บาท ได้เดือนละ 400
บาท ผมก็ขายวัวบ้าง ผมก็ภูมิใจได้เป็นวิทยากรไปประเทศญี่ปุ่นบ้าง
ไปเกาหลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เพิ่งกลับจากเขมรมาเมื่อ 10 กว่า
วันนี้เอง ผมภูมิใจ เขาเชิญไปบรรยายนอกประเทศประมาณ 100
กว่าครั้งแล้ว ได้เข้ารับโล่จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จาก
พระเทพฯ จากนายฯ เป็นความภาคภูมิใจ เงินได้น้อยก็ช่างมัน
- นายสุชัย : ได้เบี่ยเลี้ยงเดือนละ 400 บาท จะเอาอะไรกิน?
- นายอยู่ : ขายวัวบ้าง ขายข้าวบ้าง ผมจะเอาข้าวมาฝากไว้ที่นี้บ้างทีละ 50-60
กระสอบ ผมทำนา แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ทำ เก็บค่าเช่านา มีนาอยู่ 70-80
ไร่ ถ้าใช้ไม่พอก็ขายนา เมื่อปีที่แล้วผมก็ขายนา พวกกรรมการอื่น ๆ
ก็มีนา แม้จะเคยทำนา แต่ส่วนใหญ่ก็ให้เช่ากันไป
- นายสุชัย : ข้าวของสหกรณ์ได้ส่งออกนอกหรือไม่?
- นายอยู่ : คือของเราส่งผ่านพ่อค้าคนกลาง
- นางขนิษฐา : เรารับจ้างเพราะไม่มีโอกาสส่งออกเลย เคยไปหาตลาดหลายทีแต่ส่ง
ไม่ได้ ทำข้าวส่งเจียเม็ง เขาสั่งให้เราผลิตให้ โดยเราจัดทำแพ็กกิ้ง
ยี่ห้อเขา แล้วส่งให้เขา โดยใช้ตราของเขาหมด เราก็เพียงแต่ขายข้าว
ได้ แต่แทนที่เราจะได้ทีละ 25 บาท ก็ได้เพียง 14 บาท เราทำ
อย่างนี้มาหลายปีแล้ว เราเคยศึกษาระบบสหกรณ์แล้วมีปัญหาได้โตะ
เยอะ ระบบสหกรณ์นั้นทำยาก
- นายสุชัย : ระบบสหกรณ์นี้มันช้ากว่าระบบทุนนิยมในการบริหารใช่ไหมครับ?
- นายอยู่ : ใช่ อะไรก็ต้องมีใบเสร็จหมด
- นางขนิษฐา : ทุกวันนี้ตลาดภายในเราส่งขายดียี่ห้อของเม็คโคร ไม่ใช่ยี่ห้อของ
เราเอง วันนั้นก็ข้าวสารแพ็กกิ้งดียี่ห้อของสหกรณ์พิมายขายเหมือน
กัน วางขายอยู่ในวงจำกัดที่หน้าปั้มน้ำมันของโรงสี ตอนนั้นก็เกิด
ปัญหาแล้ว เม็คโครเราไม่ได้ส่งเพราะแข่งขันราคาไม่ได้ อย่างเช่น

ข้าวแสนดี หรือข้าวทิพย์ ไปเสนอทำข้าวให้แก่แม่โครโดยตัดราคา เรา เพราะเขาเสนอขายถุงละ 39 บาท แต่จริง ๆ แล้วข้าวบ้านเรา เสนอราคา 50 กว่าบาท แม่โคร โต้ส มะลิวางขายถุงละ 39, 59 เราทำไม่ได้ เราจึงหันมาเน้นเรื่องคุณภาพ ตอนที่รัฐมนตรีอดีตรักษา ระเบียบเน้นคุณภาพทำให้สหกรณ์เรามีโอกาสดีขึ้น เราขายข้าวได้ เพราะเราเน้นคุณภาพ

นายสุชัย : วันนี้ทำข้าวจริง ๆ กำไรของท่านคงไม่มากแล้วสิ กำไรจากธุรกิจอื่น ช่วยชี้ไหม?

นายอยู่ : โชคร้าย พอได้ครับ กำไรนอกจากข้าวได้จากขายน้ำมันขายปุ๋ย ข้าว ทุกวันนี้บางปีก็ขาดทุน ไม่ได้กำไรทุกปี

นางชนิษฐา : ถ้าขาดทุนแล้วขาดมาก ท่านก็จะ การค้าข้าวนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าจะ เป็นอย่างไร จะเก็บอย่างไร อย่างพ่อค้าเก่ง ๆ ก็ขาดทุนกันทุกโรงสี โรงสีขาดทุนไม่ต่ำกว่า 10 ล้าน อย่างข้าวหอมมะลิเขาคิดว่ามันจะไม่ลงใจคะ พอต้นปีซื้อข้าวมา 50 อย่างนี้ก็ขึ้น แต่โหลงได้ลงมา 10 บาท

นายสุชัย : ท่านทราบไหมครับว่าระบบสหกรณ์ในประเทศที่แข็งแกร่งกว่าระบบ สหกรณ์ของท่านเพราะมีอำนาจทางการเมืองไปจัดระบบสหกรณ์ทั้ง ระบบทั่วประเทศ คุณตลาดด้วยระบบสหกรณ์ยังอยู่ไม่ได้ อย่างเช่น ระบบคอมมิวนิสต์ของจีนและรัสเซียยังแข็ง ท่านทราบความจริงนี้ หรือไม่ เพราะมันต้องแข่งต้นทุนแข่งบริการกับระบบทุนนิยม ทั้งหมด ท่านทราบปัญหาหรือไม?

นายอยู่ : ทราบ กำลังหาวิธีแก้ปัญหานี้

นายสุชัย : ระบบคอมมิวนิสต์นี้รัฐบาลก็เป็นรัฐบาลของสหกรณ์นะ เป็นระบบ สหกรณ์ทั่วประเทศเลยนะ จีนได้ล้มระบบสหกรณ์ทั้งระบบ แต่พอ เปิดประเทศแข่งขันกันจีนก็ล้มระบบสหกรณ์แล้วปล่อยให้คนงาน ที่ไม่มีประสิทธิภาพออกไป เพราะระบบสหกรณ์ของประเทศนั้นก็ คือระบบราชการนั่นเอง ซึ่งเร่งประสิทธิภาพมาก

นายอยู่ : ครับก็หนักใจพอสมควร รู้ความจริงกำไรมันน้อยลง เมื่อก่อนทำมา ก็ไม่มีปัญหาพึ่งมีปัญหาเมื่อปี 41, 42 มาปีนี้ คู่แข่งก็เยอะ ราคาข้าวก็ ไม่แน่นอน ระบบบริหารของเราที่ช้ากว่าเขาก็คิดว่าจะปรับปรุง

ระบบการสร้างเครือข่ายใหม่

- นายสุนัย : สหกรณ์ของเราที่ปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกคอกร้อยละ 8 นี้ มีจำนวนเท่าไร?
- นางชนิษฐา : ระหว่างปีมีสมาชิกของสหกรณ์กู้เงินไปประมาณ 160 ล้าน ถึงสิ้นปีคาดว่าประมาณ 270 ล้าน โดยมีสมาชิกกู้ประมาณ 6,000 สัญญา สมาชิก 9,000 คราวเรือน มีการกู้ประมาณ 4,000 ราย เงินดอกเบี้ยของเงินกู้นี้ก็นำมาเลี้ยงสหกรณ์ด้วย สินเชื่อที่ปล่อยนี้หักค่าใช้จ่ายแล้วได้กำไรประมาณ 10 กว่าล้านบาท
- นายสุนัย : ถ้าเป็นอย่างนี้ก็เท่ากับสมาชิกสหกรณ์ก็คือผู้เลี้ยงสหกรณ์นั่นเองไปทำนากันหลังขดหลังแข็งเพื่อเอาเงินมาจ่ายดอกเบี้ย สหกรณ์กลายเป็นนายทุนเงินกู้รายใหญ่ที่มีลูกหนี้ที่ซื้อสัตย์ด้วยระบบสหกรณ์แล้วก็แบกสหกรณ์ไว้ แต่ไม่ได้แบกด้วยระบบการค้าข้าว ไร่ไหม?
- นางชนิษฐา : เราทำเพื่อช่วยเหลือสมาชิก จะให้เราค้าขายแบบพ่อค้าเราทำไม่ได้ แต่เราทำไปพร้อมค้าข้าวนี้เพื่อช่วยเหลือสมาชิกโดยไม่ได้หวังกำไร
- นายสุนัย : ถ้าเป็นอย่างนี้ ต่างคนก็ต่างตาย สหกรณ์ก็จะตาย ถ้าปล่อยสมาชิกออกไป ในขณะที่เดียวกันสมาชิกก็จะตายหากไม่มีสหกรณ์ไร่ไหม?
- นางชนิษฐา : .....(ไม่ตอบคำถาม)
: เรากู้ธนาคารมาคอกร้อยละ 5.50 แล้วปล่อย 8.50 โดยเรบวก 3% ปีที่ผ่านมากู้ ธกส. มา 120 ล้าน มาปล่อยคอกกำไรประมาณ 10 กว่าล้าน
- นายอยู่ : นอกจากกู้ ธกส. แล้วเรามีทุนปล่อยกู้ของเราเอง
: คือถ้าเราไม่ทำตลาด สมาชิกยังจะแยกว่านี้ เพราะเวลาเราเกิดผลผลิตมีกำไรก็ต้องรวบรวมช่วยเหลือสมาชิก
- นายสุนัย : พุดง่าย ๆ ว่าตอนนี้เรายอมรับความจริงไร่ไหมครับว่ากำไรที่เข้ามาเลี้ยงสหกรณ์วันนี้ รายได้หลัก ๆ มาจากเงินกู้ ถูกไหมครับ? ระบบการค้าข้าวไม่ได้ทำกำไรที่จะไปเลี้ยงสหกรณ์ได้อย่างนั้นแล้ว ถูกไหมครับ?
- นายอยู่ : ....(ไม่ตอบคำถาม)
: คือ....คือ...เป็นมาตั้งแต่ปี 42 เนาะ ผู้จัดการเนาะ แต่ก่อนนั้นเราก็ตเฉลี่ยคืนกันทุกปี ๆ

- นายสุณัย : สภาพการณ์อย่างนี้ไม่เป็นผลดีกับสหกรณ์ใช่ไหมครับ?
- นายอยู่ : ครับ อันนี้ก็แน่นอนนัก ภาวะการณ์ตลาดก็เริ่มมาตั้งแต่ปี 42 เนี่ย 4-5 ปีมานี้มีปัญหาตลอดเลย
- นางขนิษฐา : ต้องให้รัฐบาลแก้กะ รัฐบาลต้องแก้ไข ถ้าเราไม่รับซื้อข้าวสมาชิกก็ ไวยวายไม่รู้จะไปขายที่ไหนจึงจะได้ราคาดี
- นายสุณัย : ลักษณะอย่างนี้ต้องมาคิดหาทางแก้เพราะระบบมีลักษณะขาดทุน กินเนื้อตัวเองอยู่ จะปล่อยให้ล้มไปก็ไม่ได้ เพราะต้องรักษาเกียรติยศ กัน โดยกรรมการมารับเงินเดือนกัน เดือนละ 400 บาท จึงมี ลักษณะเป็นการขาดทุนสะสมอยู่ตลอดเวลา โดยต้นทุนอยู่ในค่าแรง ของกรรมการ เคยคิดถึงการจักระบบบริหารสหกรณ์แบบใหม่ที่จะแข่งขันกับระบบทุนนิยมได้ไหม?
- นายอยู่ : วันนี้เราก็ต้องช่วยเหลือสมาชิกเป็นหลัก แต่ถ้าช่วยทุกอย่างหมด สหกรณ์ก็จะอยู่ไม่ได้ มันก็เป็นอย่างนั้น เดิมเราทำบัญชีชื่อว่าข้าวได้กำไรเท่าไร น้ำมันได้กำไรเท่าไร แต่พอหลังมาข้าวไม่ได้กำไรเลย จึงไม่ได้ทำบัญชีแยกให้เห็นโดยคิดรวมกันหมด กำไรส่วนใหญ่้น มาจากดอกเบี้ยของเงินกู้ ประมาณ 60 - 70% เป็นกำไรที่ได้จากสินเชื่อ กำไรจากน้ำมันและอาหารสัตว์มีนิดหน่อย แต่สำหรับข้าวนั้นตั้งแต่ปี 2542 มานั้นไม่มีกำไรเลย แต่สมาชิกก็ไม่ได้ว่าอะไร เพราะสมาชิกขายข้าวได้กำไรอยู่แล้ว แต่สหกรณ์ขาดทุน สมาชิกภูมิใจที่ขายข้าวได้ราคา แต่โดยหลักของสหกรณ์นั้น สหกรณ์ขาดทุนไม่เป็นไรแต่ขอให้สมาชิกขายข้าวได้ราคา ถ้าสหกรณ์กลัวขาดทุนปล่อยสมาชิกให้เป็นไปตามยถากรรม สมาชิกจะยิ่งไปกันใหญ่เลย เราเอาสมาชิกไว้ โดยภาพรวมแล้วเราไม่ขาดทุนเราก็อยู่ได้ ปีนี้เราเป็นหนี้ ธกส. 125 ล้าน ส่งดอกเบี้ยปีที่แล้ว 7 ล้าน
- นายสุณัย : เอาละครับ พอเข้าใจแล้วครับ ขอบคุณครับ

บทสัมภาษณ์กรรมการโรงสีชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำนาปากเรือ

(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2547)

ผู้ให้ข้อมูลมีนายบุญเพ็ง เหล็กกล้า นายกอบต. ปากเรือ นายอภัย พันพิพัฒน์ ประธานโรงสี (รุ่นที่ 4) อายุ 54 ปี นายอัครเดช ณ อยุธา รองประธาน นายไมตรี สมกอง เหมัญญิก นายสมศักดิ์ พันพิพัฒน์ เลขานุการ นายบุญมี หินทอง กรรมการ นางสมหวัง สมชั้น ผู้จัดการฝ่ายตลาด

โรงสีชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำนาปากเรือ ตั้งอยู่ที่ตำบลปากเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร เป็นโรงสีขนาดกลาง ค้นแบบที่นักวิชาการให้ความสนใจ ผู้วิจัยจึงขอคำสัมภาษณ์บางส่วนมาเสนอเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นโรงสีที่อยู่ได้เพราะจิตสำนึกทางชนชั้นของแกนนำและเสี่ยสละเป็นสำคัญ แต่หากพิจารณาตามระบบธุรกิจทั่วไปแล้ว โรงสีนี้ไม่สามารถจะอยู่ได้จริง

ข้อมูลพื้นฐานโดยย่อที่ได้รับทราบจากการรายงานของกรรมการ คือ โรงสีชุมชนนี้มีสมาชิก 1,182 คน มาจาก 4 อำเภอ คือ อำเภอมหาชนะชัย อำเภอค้อวัง อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอเมือง (บางส่วน) มีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกรวมกลุ่มต่อรองกับหน่วยงานราชการหรือเอกชน และเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งก่อนจะตั้งกลุ่มสมาชิกก็ต่างคนต่างซื้อต่างคนต่างขาย จึงถูกเอารัดเอาเปรียบ เมื่อตั้งกลุ่มเกษตรกรก็ได้มีการปรึกษาหารือกันในเรื่องร่วมกันซื้อร่วมกันขาย ซึ่งทำให้เกษตรกรมีการต่อรองกับเอกชน หรือองค์กรต่าง ๆ มากขึ้น การรวมตัวในเบื้องต้นทำธุรกิจข้าวเปลือกเหมือนอย่างพ่อค้าข้าวทั่วไป คือ ซื้อข้าวเปลือกมาเก็งกำไร เมื่อราคาขึ้นก็ขายเอากำไร ในระยะแรกทำได้กำไรตลอด แต่ในระยะหลังขาดทุนเพราะกลไกราคาเกิดการเปลี่ยนแปลงและสลับซับซ้อนขึ้น นอกจากนั้นยังพบกับเล่ห์เหลี่ยมทางการค้าของระบบทุนนิยมที่สร้างความแตกแยกให้แก่กลุ่มโดยการวิ่งรถเข้ามาซื้อข้าวจากสมาชิกกลุ่มในราคาสูงเป็นจุด ๆ เพื่อให้กลุ่มที่มีทุนจำกัดต้องจ่ายเงินซื้อข้าวเปลือกในราคาสูงด้วย

ทุกวันนี้อยู่ได้โดยกรรมการทำงานหนักแต่กินเงินเดือนน้อยมาก

เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี 2519 โดยกำนันแห่ง สุดไสลด เป็นประธานคนแรก ต่อมาก็คือกำนันทองใบ สกุดทอง กำนันบุญเพ็ง เหล็กกล้า และปัจจุบันคือนายอภัย พันพิพัฒน์ โดยการแนะนำของราชการ คยเริ่มที่จะซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรเมื่อปี 2520 เพื่อมาขายเอากำไร โดยนำทุนจากกำไรของการขายปุ๋ยของกลุ่มมาซื้อส่วนหนึ่ง และส่วนหนึ่งรวมทุนจากชาวบ้านรวบรวมเงินได้ประมาณ 1 แสนบาท ซื้อข้าวแล้วขายไปได้กำไรประมาณ 2-3 หมื่นบาท กิจการดี

มีกำไรมาตลอด และกำไรก็แบ่งให้สมาชิก โดยเฉลี่ยคืนให้หุ้นละ 20 บาท โดยมีนายทองใบ เป็นประธานกลุ่มในขณะนั้น ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 500 คน

ปี 2537 คิดจะตั้งโรงสีเอง เนื่องจากเห็นเค้าแก่ทำโรงสีแล้วมีกำไรเยอะจึงคิด รวมกลุ่มกันสร้างโรงสี ซึ่งก่อนจะทำโรงสีนี้ก็เห็นกลุ่มเกษตรกรอื่นทำอยู่ก่อนแล้ว เช่น ที่ตำบล กุดชุม อำเภอนาโสี ที่สงเปือย อำเภอลำดวน ที่ทุ่งแต่ อำเภอเมือง ซึ่งใช้เงินหลวงในการ ก่อสร้าง โรงสี และกลุ่มเกษตรกรทำนาบากรือเป็นเครือข่ายกลุ่มเหล่านี้อยู่ โดยเริ่มต้นราชการช่วย งบประมาณ 1 ล้านบาท ได้ตัวโรงสีขนาด 2 ลูกหิน แบบตะแกรงกลมลูกเดียว ซึ่งคัดแยกข้าว ไม่ได้ ปี 2540 ขยายกิจการใหม่ เป็นโรงสีขนาด 40 เกวียน ลงทุนอีก 3 ล้านบาท ซึ่งเงินทุน ได้มาจากการระดมหุ้นจากสมาชิกจำนวน 1 ล้านบาท กู้ยืมจาก ธกส. อีก 1 ล้านบาท กู้โดยการ จ้างข้าวอีก 1 ล้าน ดอกเบี้ยร้อยละ 3 และบริษัทที่ส่งอุปกรณ์ของโรงสีให้เครดิตมาก่อนโดย ไม่คิดดอกเบี้ย เมื่อสีข้าวแล้วจึงค่อยผ่อนได้ โดยไม่ได้ใช้เงินหลวงเลย

ปัจจุบันมีกรรมการ 5 คน หุุดวันอาทิตย์ และคนที่ทำงานในโรงสีเต็มที่ได้แก่ กรรมการ โดยไม่มีเงินเดือนแต่มีค่าตอบแทนเป็นเบี้ยเลี้ยงซึ่งที่ประชุมใหญ่เป็นผู้กำหนดว่าให้เท่าไร โดยเฉลี่ยประมาณวันละ 140 บาท เดือนละ 3 พันกว่าบาท กรรมการมาทำงานแบ่งเป็นช่วง ๆ ซึ่งถ้าเป็นช่วงทำงานเยอะ ๆ กรรมการมาหมดทุกคนก็ยังไม่พอต้องจ้างคนงานในหมู่บ้านเพิ่มคนละ 140 บาท แต่ถ้าช่วงไหนงานไม่ค่อยมีกรรมการก็แบ่งกันมาวันละ 2 คน

โรงสีเปิด 8 โมง ไม่มีเวลาปิด เพราะกำหนดไว้ว่าเลิกงาน 5 โมงเย็น แต่ไป เลิกงานจริง ๆ 2-3 ทุ่ม

ปี 2537 ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินเดือนของคณะกรรมการทั้งหมดประมาณเดือนละ ห้าหมื่นกว่าบาท ซึ่งเดือนหนึ่งถ้ามีรายได้ต่ำกว่า 5 หมื่น ก็ขาดทุน ต้องทำให้ได้มากกว่า 5 หมื่นบาทจึงจะอยู่ได้ ปัญหาของกลุ่มในขณะนี้คือการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรเพื่อทำกำไร ในปัจจุบันนี้ยากกว่าเมื่อก่อนมาก เพราะเดิมข้าวเปลือกคั้นปีจะถูกพอลายปีจะแพง แต่ปัจจุบันนี้ ไม่แน่นอน เพราะมีการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกจากรัฐบาลกว้างขึ้น

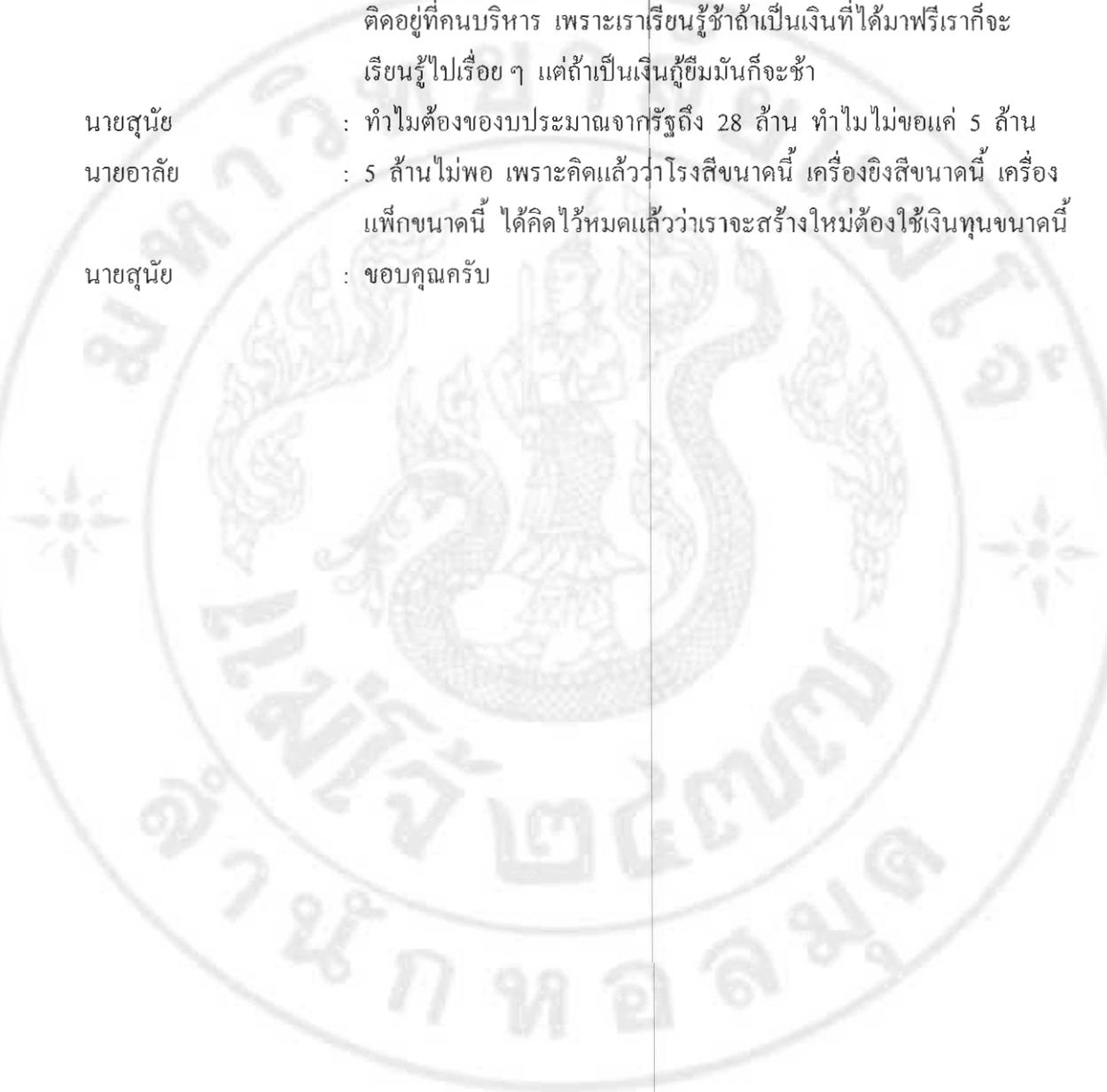
นายสุนัย : การทำงานด้วยความเสียสละของกรรมการจะทำเสียสละไปอีกกี่ปี?

นายสมศักดิ์ (เลขา) : สัก 5 ปี

นายอาทิตย์ (ประธาน) : 10 ปี ขึ้นอยู่กับสุขภาพ พยายามสร้างคนรุ่นใหม่ที่จบปริญญาตรีเข้า มาทำงานตรงนี้ ในเมื่อพวกเราทำกำไรได้มากเท่านี้ ถ้าคนจบปริญญา ต้องคิดหาทางทำกำไรได้มากกว่านี้แน่

- นายสุนัย : ถ้าจะมีโรงสีฟอค่าทั่วไปข้างให้ประธานหรือกรรมการไปบริหารโดยให้เงินเดือน ๆ ละ 3 พันบาท จะเอาหรือไม่?
- นายอาลัย : ไม่เอา เพราะทำงานมา 10 กว่าปี ค่าแรงต้องมากกว่านั้น อย่างน้อยต้องเป็นหมื่นขึ้นไป
- นายสุนัย : คังนั้นกำไรของโรงสีจึงมาจากส่วนเกินจากค่าแรงงานของกรรมการที่เสียสละนั่นเอง แสดงว่ากรรมการรับเงินเดือนที่ไม่เป็นจริงทางเศรษฐกิจใช่ไหม?
- นางสมหวัง (ผู้จัดการ) : เหตุผลที่ทำงานและรับเงินเดือนเพียง 3 พันกว่าบาท เพราะถือว่าเป็นการทำงานให้แก่ชุมชน และพอใจที่จะรับเงินเดือนเท่านั้นเพราะพออยู่ได้ สหกรณ์ร้อยเอ็ดเคยมาจ้างให้ไปทำงานเสนอเงินเดือนให้ 12,000 บาท แต่ไม่ไป
- นายสุนัย : ได้ทราบที่โรงสีมีคนจากภายนอกมาช่วยหลายคนโดยไม่รับเงินเดือน
- นางสมหวัง : โรงสีมีเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิสายใยแผ่นดินจำนวน 7 คน นำโดยคุณรัชชัย มาช่วยให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการตลาดด้วย โดยเจ้าหน้าที่คนอื่นเข้ามาช่วยเรื่องเกษตรอินทรีย์แก่สมาชิก ซึ่งเจ้าหน้าที่ทั้งหมดรับเงินเดือนจากมูลนิธิ แต่ไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนจากโรงสีของเราเลย
- นายสุนัย : คุณสมหวังว่าพวกที่มาจากมูลนิธิเขาคงจะได้เงินเดือนคนละเท่าไร
- นางสมหวัง : ถ้าคิดตามวุฒิแล้วคุณรัชชัยน่าจะได้เงินเดือนไม่ต่ำกว่า 4 หมื่นบาท ส่วนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ไม่น่าจะต่ำกว่า 6,500 บาท เพราะว่าเป็นประสบการณ์ของเขาเยอะ
- นายสุนัย : ส่วนราชการทุกส่วนก็มาช่วย เช่น ท่านผู้ว่าฯ มาช่วยหาตลาดให้โดยไม่คิดเงินเดือน ซึ่งถ้าหากคิดเงินเดือนหรือค่าตอบแทนให้แก่บุคคลที่มาช่วยทำงานทุกคนตามที่บอกมาคิดว่ากำไรที่กลุ่มได้รับจะเพียงพอจ่ายค่าแรงงานตามความเป็นจริงหรือไม่
- นายอาลัย : ไม่เพียงพอ
- นายสุนัย : ลูกค้ารายใหญ่ที่ซื้อข้าวจากกลุ่มเป็นใครบ้าง
- นายอาลัย : กลุ่มขายข้าวให้กับบริษัท มาบุญครอง เพราะขายได้ราคาสูง มาบุญครองเชื่อว่าข้าวของกลุ่มเป็นข้าวหอมมะลิ 100% ปีนี้ขายให้มาบุญครอง 300 ตันแล้ว นอกจากนี้ก็มีบริษัท เจียเม็ง บริษัท

- นครหลวงคำ โดยการขายกลุ่มบากรือเป็นเพียงผู้ผลิตข้าวบรรจุถุงติด
ยี่ห้อของบริษัทนั้นตามที่ตั้ง โดยไม่ได้ใช้ยี่ห้อในนามกลุ่มบากรือเลย
- นายสุนัย : ตามที่ท่านแจ้งว่าราชการจะนำเงินมาช่วยอีก 28 ล้านบาทเพื่อขยาย
โรงสีนั้น ถ้าเงินจำนวนนี้เป็นเงินกู้จะเอาไหม
- นายอาลัย : ถ้าให้มาเป็นเงินกู้ก็ไม่เอาเพราะจะไม่คุ้มกับดอกเบี้ย เพราะโรงสีกลุ่ม
ติดอยู่ที่คนบริหาร เพราะเราเรียนรู้ถ้าเป็นเงินที่ได้มาฟรีเราก็จะ
เรียนรู้ไปเรื่อย ๆ แต่ถ้าเป็นเงินกู้ยืมมันก็จะช้า
- นายสุนัย : ทำไมต้องขอของบประมาณจากรัฐถึง 28 ล้าน ทำไมไม่ขอแค่ 5 ล้าน
- นายอาลัย : 5 ล้านไม่พอ เพราะคิดแล้วว่าโรงสีขนาดนี้ เครื่องยังสีขนาดนี้ เครื่อง
แป้กขนาดนี้ ได้คิดไว้หมดแล้วว่าเราจะสร้างใหม่ต้องใช้เงินทุนขนาดนี้
- นายสุนัย : ขอบขอบคุณครับ

ภาคผนวก ฉ
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-นามสกุล : นายสุนัย จุลพงศธร
- วัน เดือน ปีเกิด : 11 กุมภาพันธ์ 2494
- ภูมิลำเนา : จังหวัดนครสวรรค์
- ประวัติการศึกษา : - พ.ศ. 2518 นิติศาสตร์บัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2542 รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประวัติการทำงาน : - 2522 - 2524 นิติกรสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 2525 - 2528 ทนายความประจำสำนักกฎหมายจอร์แกนเซน
(Jorgansen Law Office) ว่าความ/ที่ปรึกษากฎหมายทางด้าน
ทรัพย์สินทางปัญญา
- 2528 - 2532 สมาชิกสภาเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
- 2532 - ปัจจุบัน เจ้าของสำนักงาน “สุนัยทนายความ”
- 2532 - ปัจจุบัน ประธานบริษัท คู่ร่วมมือ จำกัด
- อาจารย์พิเศษ โครงการปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อาจารย์พิเศษ โครงการปริญญาโท มหาวิทยาลัยมกุฎราช
วิทยาลัยล้านนา
- วิทยากรบรรยาย สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- ประสบการณ์ทางการเมือง : - 2528 - 2530 ประธานสภาเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
- 2535 - 2541 เลขานุการส่วนตัวอดีตนายกรัฐมนตรี
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
- 2538 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครสวรรค์
พรรคชาติพัฒนา
- รองโฆษกพรรคชาติพัฒนา

- 2538 รองประธานกรรมการ การคลังการธนาคารและสถาบันการเงิน สภาผู้แทนราษฎร
- 2539 – 2541 โฆษกพรรคชาติพัฒนา
- 2539 – 2541 รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- 2539 – 2541 รองประธานกรรมการ การคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร
- 2539 – 2541 รองโฆษกคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจ และการต่างประเทศ
- 2539 – 2543 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครสวรรค์ พรรคชาติพัฒนา
- 2541 – 2543 รองเลขาธิการพรรคชาติพัฒนา
- 2541 – 2543 รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ฝ่ายการเมือง
- 2544 – 2546 ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
- 2546 – 2547 ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- 2548 – ก.ค. 2548 เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- 2548 – ปัจจุบัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญชีรายชื่อพรรคไทยรักไทย
- 2515 กรรมการสโมสรรณิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2515 ประธานชมรมรัฐศึกษา สโมสรรณิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2522 รองประธานกรรมการสมาคมเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 2522 – 2525 อนุกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย
- 2524 – ปัจจุบัน กรรมการที่ปรึกษากฎหมายมูลนิธิเด็ก

ประสบการณ์ทางสังคม